Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
YVESE BOTA
přednesené dne 25. listopadu 2015[1]

Věc C-441/14

Dansk Industri (DI), jednající za Ajos A/S,
proti
Správci pozůstalosti po Karstenu Eigilu Rasmussenovi

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Højesteret (Nejvyšším soudem, Dánsko)]

„Řízení o předběžné otázce — Sociální politika — Směrnice 2000/78/ES — Zásada zákazu diskriminace na základě věku — Zásada právní jistoty a ochrany legitimního očekávání — Spor mezi soukromými osobami — Úloha vnitrostátního soudu — Povinnost konformního výkladu — Výklad contra legem“

1. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu zásad zákazu diskriminace na základě věku, právní jistoty a ochrany legitimního očekávání.

2. Je předkládána poté, co Soudní dvůr v rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) rozhodl, že článek 2 a čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání[2], musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle níž zaměstnanci, kteří mají nárok na starobní důchod vyplácený jejich zaměstnavatelem v rámci důchodového systému, jehož členy se stali před dovršením věku 50 let, nemohou pouze z tohoto důvodu obdržet zvláštní odstupné v případě propuštění určené k podpoře opětovného začlenění zaměstnanců, kteří byli v podniku zaměstnáni déle než dvanáct let, do pracovního procesu.

3. Spor, na jehož základě byl vydán tento rozsudek, vedl zaměstnanec proti veřejnému zaměstnavateli. V projednávaném případě se jedná o dvě soukromé osoby, které vedou spor o vyplacení odstupného v případě propuštění, a před Soudní dvůr se tak znovu dostává problematika týkající se způsobů uplatňování práva EU vnitrostátními soudy v rámci sporů mezi jednotlivci.

4. Spor v této věci vede Dansk Industri (DI), jednající za Ajos A/S[3], proti pozůstalým právním nástupcům Karstena Eigila Rasmussena ve věci, kdy Ajos odmítl poskytnout Karstenu Eigilovi Rasmussenovi odstupné při propuštění.

5. V tomto stanovisku představím důvody, z nichž v rámci této věci přísluší předkládajícímu soudu, kterému byl předložen spor mezi jednotlivci, jenž spadá do oblasti působnosti směrnice 2000/78, aby při uplatňování předpisů vnitrostátního práva vykládal tyto předpisy tak, aby je bylo možno uplatnit v souladu se zněním a s cílem této směrnice. Vysvětlím rovněž, proč se domnívám, že existence

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Úř. věst. L 303, s. 16 ; Zvl. vyd. 05/04, s. 79.

3 — Dále jen „Ajos“.

ustálené vnitrostátní judikatury, jež je v rozporu se směrnicí 2000/78, nepředstavuje překážku, která by bránila předkládajícímu soudu v uplatňování této povinnosti konformního výkladu. Dále uvedu, že za takových okolností jako ve věci v původním řízení není ani zásada právní jistoty, ani zásada ochrany legitimního očekávání v rozporu s uplatňováním této povinnosti.

I – **Právní rámec**

A – *Směrnice 2000/78*

6. Podle článku 1 směrnice 2000/78 je jejím „[ú]čelem […] stanovit obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace v zaměstnání a povolání, s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení“.

7. Článek 2 této směrnice stanoví:

„1. Pro účely této směrnice se „zásadou rovného zacházení“ rozumí neexistence jakékoli přímé nebo nepřímé diskriminace na jakémkoli základě uvedeném v článku 1.

2. Pro účely odstavce 1 se:

a) ‚přímou diskriminací‘ rozumí, pokud se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1;

[…]“

8. Článek 6 této směrnice stanoví:

„1. Bez ohledu na čl. 2 odst. 2 mohou členské státy stanovit, že rozdíly v zacházení na základě věku nepředstavují diskriminaci, jestliže jsou v souvislosti s vnitrostátními právními předpisy objektivně a rozumně odůvodněny legitimními cíli, zejména legitimními cíli politiky zaměstnanosti, trhu práce a odborného vzdělávání, a jestliže prostředky k dosažení uvedených cílů jsou přiměřené a nezbytné. Tyto rozdíly v zacházení mohou zahrnovat zejména:

a) stanovení zvláštních podmínek pro přístup k zaměstnání a odbornému vzdělávání, pro zaměstnání a povolání včetně podmínek propuštění a odměňování, a to pro mladé pracovníky, starší osoby a osoby s pečovatelskými povinnostmi za účelem podpory jejich pracovního začlenění nebo zajištění jejich ochrany;

b) stanovení minimálních podmínek věku, odborné praxe nebo let služby pro přístup k zaměstnání nebo k určitým výhodám spojeným se zaměstnáním;

[…]“

B – *Dánské právo*

9. Zákon o zaměstnancích [lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer (funktionærloven)] obsahuje v článku 2a následující ustanovení o zvláštním odstupném v případě propuštění:

„1. V případě propuštění zaměstnance, který byl nepřetržitě zaměstnán ve stejném podniku po dobu 12 let, je zaměstnavatel při propuštění zaměstnance povinen mu uhradit částku odpovídající jednomu měsíčnímu platu, byl-li zaměstnán 15 let pak dvěma měsíčním platům nebo byl-li zaměstnán 18 let třem měsíčním platům.

2. Ustanovení odstavce 1 se nepoužijí, pokud má zaměstnanec při ukončení pracovního poměru nárok na starobní důchod dle obecného režimu [4].

3. Odstupné nebude vyplaceno, pokud zaměstnanec při svém propuštění obdrží starobní důchod od zaměstnavatele a pokud se zaměstnanec stal účastníkem dotčeného důchodového systému před dovršením věku 50 let.

[...]“

10. Højesteret (Nejvyšší soud) uvádí, že Dánské království provedlo směrnici 2000/78 přijetím zákona č. 1417 ze dne 22. prosince 2004, kterým se mění zákon o zákazu diskriminace na trhu práce (lov nr. 1417 om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.) [5].

11. Předkládající soud mimo jiné uvádí, že od zavedení článku 2a zákona o zaměstnancích v roce 1971 se vícekrát vyjadřoval k výkladu odstavce 3 tohoto zákona, zejména po úpravě antidiskriminačního zákona v roce 2004. V rozsudku vydaném dne 17. ledna 2014 [6], kde zaujímal stanovisko k důsledkům rozsudku Soudního dvora Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), pokud jde o použití ustanovení čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích ze strany veřejných zaměstnavatelů, předkládající soud rozhodl s ohledem na judikaturu týkající se tohoto ustanovení a na důsledky uvedeného rozsudku, takto:

„Podle ustálené dánské judikatury (a konečně v rozsudku Nejvyššího soudu zveřejněného v UfR 2008.1892), byl čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích vykládán v tom smyslu, že zaměstnanec nemá nárok na odstupné v případě propuštění, má-li nárok na uvedený starobní důchod [...], bez ohledu na to, zda se takový zaměstnanec rozhodne dočasně nepobírat důchod a pokračovat ve své profesní kariéře. Ačkoli nebylo uvedené ustanovení po vydání rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark [C-499/08, EU:C:2010:600] novelizováno, v důsledku uvedeného rozsudku jej veřejný zaměstnavatel nemůže použít v případech, kdy zaměstnanec prohlásí, že zamýšlí dočasně nepobírat důchod a pokračovat ve své profesní kariéře.“

4 — K výkladu směrnice 2000/78 ze strany Soudního dvora, pokud jde o její vztah k čl. 2a odst. 2 zákona o zaměstnancích, viz rozsudek Ingeniørforeningen i Danmark (C-515/13, EU:C:2015:115).

5 — Dále jen „antidiskriminační zákon“.

6 — Věc 96/2013 a d. (UfR 2014.1119).

II – **Spor v původním řízení a předběžné otázky**

12. Karsten Eigil Rasmussen byl propuštěn a ke konci června 2009 opustil zaměstnání ve společnosti Ajos. Pro tento podnik pracoval od 1. června 1984, a měl tedy v zásadě nárok na odstupné v případě propuštění odpovídající třem měsíčním mzdám podle čl. 2a odst. 1 zákona o zaměstnancích. Protože však ke dni svého propuštění již dosáhl věku 60 let a měl nárok na starobní důchod, který mu měl vyplácet zaměstnavatel na základě systému, jehož účastníkem se stal před dovršením 50 let věku, čl. 2a odst. 3 tohoto zákona podle výkladu ustálené vnitrostátní judikatury mu nedovoloval činit si nárok na toto odstupné, i když po svém propuštění z pracovního místa zůstal na trhu práce.

13. V březnu 2012 podalo Dansk Formands Forening (dánské odborové sdružení) jménem Karstena Eigila Rasmussena žalobu proti společnosti Ajos na úhradu odstupného v případě propuštění ve výši trojnásobku měsíční mzdy podle čl. 2a odst. 1 zákona o zaměstnancích. V tomto ohledu se odbory opíraly o rozsudek Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, ECLI:EU:C:2010:600).

14. Rozsudkem ze dne 14. ledna 2014 vyhověl Sø- og Handelsretten (námořní a obchodní soud) žádosti, kterou podali pozůstalí právní nástupci Karstena Eigila Rasmussena, jenž mezitím zemřel, s úmyslem dosáhnout výplaty dotčeného odstupného v případě propuštění. Tento soud rozhodl, že z rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) vyplývá, že čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích je v rozporu se směrnicí 2000/78, a že předchozí vnitrostátní výklad tohoto předpisu naráží na obecnou zásadu unijního práva zakazující diskriminaci na základě věku.

15. Společnost Ajos podala proti tomuto rozsudku odvolání k Højesteret (Nejvyššímu soudu). Na podporu odvolání uvádí, že výklad čl. 2 odst. 3 zákona o zaměstnancích, který by byl v souladu s rozsudkem Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), by byl *contra legem*. Dále uvádí, že uplatňování tak jasného a jednoznačného pravidla, jako je čl. 2a odst. 3 uvedeného zákona, nemůže být vyloučeno podle obecné zásady unijního práva o zákazu diskriminace na základě věku, aniž by nastalo riziko porušení zásad právní jistoty a ochrany legitimního očekávání.

16. Pozůstalí právní nástupci Karstena Eigila Rasmussena opětovně uplatňují povinnost vyplatit náhradu v případě propuštění podle čl. 2a odst. 1 zákona o zaměstnancích a odškodnění podle článku 7 antidiskriminačního zákona.

17. Højesteret (Nejvyšší soud) v předkládacím rozhodnutí připomíná, že z rozsudku Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33) vyplývá, že ve vztazích mezi soukromými osobami není možné přiznávat ustanovením směrnice přímý účinek. V rámci sporu, který vedou jednotlivci, je třeba, aby se případný konflikt mezi ustanovením vnitrostátního práva a směrnicí vyřešil výkladem, který je v souladu s ustanovením vnitrostátního práva. Zásada konformního výkladu by však měla mít své meze a neměla by sloužit za základ výkladu vnitrostátního práva *contra legem*. V tomto případě by však byl podle ustálené vnitrostátní judikatury právě výklad v souladu s čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích *contra legem*.

18. Bylo by tedy třeba přezkoumat, zda se lze dovolávat obecné zásady unijního práva, jako je zásada zákazu diskriminace na základě věku, proti soukromému zaměstnavateli proto, aby tento soukromý zaměstnavatel vyplatil odstupné v případě propuštění, které stanoví dánské právo, ačkoli tento zaměstnavatel je v souladu s tímto právem od této povinnosti osvobozen. Tento případ tímto rovněž nastoluje otázku, do jaké míry může nepsaná zásada unijního práva zabránit jednotlivci, aby se dovolával vnitrostátního právního ustanovení.

19. Aby mohl být tento postup uskutečněn, bylo by třeba vědět, zda má zásada zákazu diskriminace na základě věku v tomto případě stejný obsah a stejný rozsah jako směrnice 2000/78, nebo zda tato směrnice stanoví ochranu proti diskriminaci na základě věku, která je širší, než vyplývá z uvedené zásady.

20. Předkládající soud si rovněž klade otázku, zda zásada zákazu diskriminace na základě věku, jak vyplývá z rozsudků Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709) a Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21), může být uplatněna přímo na vztahy mezi jednotlivci, a dále, jak musí být přímé uplatňování uvedené zásady vyváženo se zásadou právní jistoty a s jejím důsledkem, jímž je zásada ochrany legitimního očekávání.

21. Předkládající soud si ostatně klade otázku, zda v takové situaci jako ve věci v původním řízení umožňuje unijní právo nastolit rovnováhu mezi zásadou zákazu diskriminace na základě věku na jedné straně a zásadami právní jistoty a ochrany legitimního očekávání na straně druhé a dospět k závěru, že zásada zákazu diskriminace na základě věku musí ustoupit před zásadou právní jistoty tak, že zaměstnavatel by byl v souladu s vnitrostátním právem osvobozen od povinnosti platit odstupné v případě propuštění.

22. V souvislosti s tím si předkládající soud klade rovněž otázku, zda může být v uvedeném vyvažování zohledněna okolnost, že zaměstnanec může případně požadovat odškodnění od dánského státu vzhledem k neslučitelnosti dánských právních předpisů s unijním právem.

23. Za těchto podmínek se Højesteret (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Brání obecná zásada unijního práva zakazující diskriminaci na základě věku uplatňování takového režimu, jaký je používán v Dánsku, v jehož rámci nemají zaměstnanci nárok na odstupné, mají-li současně nárok na starobní důchod od svého zaměstnavatele v rámci důchodového systému, jehož účastníky se stali před dovršením 50 let věku, a to bez ohledu na to, zda se rozhodnou zůstat na trhu práce nebo odejít do důchodu?

2) Je slučitelné s unijním právem, pokud ve sporu mezi zaměstnancem a soukromým zaměstnavatelem ohledně úhrady odstupného, kde je zaměstnavatel podle vnitrostátních právních předpisů popsaných v první otázce zproštěn povinnosti hradit odstupné, avšak toto není slučitelné s obecnou zásadou unijního práva zakazující diskriminaci na základě věku, dánský soud poměřuje uvedenou zásadu a její přímý účinek se zásadou právní jistoty a související zásadou ochrany legitimního očekávání a dojde tak k závěru, že zásada právní jistoty musí mít přednost před zásadou zákazu diskriminace na základě věku, s tím, že podle vnitrostátního práva by v takovém případě zaměstnavatel byl zproštěn povinnosti hradit odstupné? Předkládající soud rovněž žádá o vysvětlení, zda má skutečnost, že zaměstnanec může být v závislosti na okolnostech oprávněn v důsledku neslučitelnosti dánských právních předpisů s unijním právem žádat náhradu od státu, vliv na otázku přípustnosti takového poměřování uvedených zásad.“

III – **Moje analýza**

24. Dříve než předložím svou analýzu otázek položených předkládajícím soudem, je třeba uvést, co Soudní dvůr rozhodl v rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600).

25. V tomto rozsudku byl Soudní dvůr vyzván, aby rozhodl, zda článek 2 a čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle níž zaměstnanci, kteří mají nárok na starobní důchod vyplácený jejich zaměstnavatelem v rámci důchodového systému, jehož členy se stali před dovršením věku 50 let, nemohou pouze z tohoto důvodu obdržet zvláštní odstupné v případě propuštění určené k podpoře opětovného začlenění zaměstnanců, kteří byli v podniku zaměstnáni déle než dvanáct let, do pracovního procesu.

26. Připomínám, že z čl. 2a odst. 1 zákona o zaměstnancích vyplývá, že zaměstnanec, který byl nepřetržitě zaměstnán ve stejném podniku 12 let, 15 let nebo 18 let, má nárok na odstupné v případě propuštění. Článek 3 odst. 3 uvádí výjimku z tohoto zákona, a to jestliže zaměstnanec při propuštění obdrží starobní důchod vyplácený zaměstnavatelem, a pokud se tento zaměstnanec stal účastníkem dotčeného důchodového systému před dovršením věku 50 let, odstupné v případě propuštění se nehradí.

27. Je třeba poznamenat, že Soudní dvůr při své prezentaci dánské právní úpravy zmínil upřesnění, které přinesl Vestre Landsret (odvolací soud západní oblasti), tedy že „podle ustálené vnitrostátní judikatury nárok na zvláštní odstupné v případě propuštění zanikne, jestliže soukromý důchodový systém, do něhož přispíval zaměstnavatel, umožňuje výplatu starobního důchodu v okamžiku propuštění, a to i tehdy, jestliže si zaměstnanec nepřeje tohoto nároku na důchod využít“ [7].

28. Soudní dvůr měl za to, že dotčená vnitrostátní právní úprava obsahuje rozdílné zacházení, které je přímo založeno na kritériu věku ve smyslu článku 1 směrnice 2000/78 ve spojení s jejím čl. 2 odst. 2 písm. a) [8]. Byl toho názoru, že cíl ochrany zaměstnanců, kteří odpracovali v podniku dostatečný počet služebních let, a pomoci s jejich opětovným začleněním do pracovního procesu, který sleduje zvláštní odstupné v případě propuštění, může být v zásadě považován za cíl odůvodňující rozdíl v zacházení na základě věku [9].

29. Soudní dvůr měl kromě toho za to, že „[o]mezení zvláštního odstupného v případě propuštění pouze na zaměstnance, kteří k okamžiku svého propuštění nebudou mít nárok na starobní důchod, na který přispíval jejich zaměstnavatel, se přitom nejeví jako nerozumné s ohledem na účel sledovaný zákonodárcem, jenž spočívá v poskytování zvýšené ochrany zaměstnancům, jejichž přechod do nového zaměstnání je choulostivou záležitostí z důvodu jejich dlouhodobé příslušnosti k podniku“ [10]. Dále Soudní dvůr uvedl, že „článek 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích umožňuje rovněž omezit možnosti zneužití, jež spočívá v tom, že zaměstnanec získá odstupné, jímž má být podpořen při hledání nového zaměstnání, přičemž však odejde do důchodu“ [11]. Soudní dvůr z toho vyvodil, že toto ustanovení „se nejeví jako zjevně nevhodné k dosažení legitimního cíle politiky zaměstnanosti sledovaného zákonodárcem“ [12].

30. Soudní dvůr dále ověřil, zda toto opatření přesahuje míru toho, co je nezbytné k dosažení cíle sledovaného zákonodárcem. V tomto ohledu uplatnil následující rozlišení.

31. Na jednu stranu se Soudní dvůr držel čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích a byl toho názoru, že toto ustanovení „v rozsahu, v němž vylučuje poskytování zvláštního odstupného v případě propuštění zaměstnancům, kteří budou od okamžiku svého propuštění pobírat starobní důchod od svého zaměstnavatele, nejde nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení cílů, o jejichž vyvážení usiluje“ [13].

32. Na druhou stranu vzal Soudní dvůr v potaz upřesnění ze strany Vestre Landsret (odvolacího soudu západní oblasti), pokud jde o rozsah, který vnitrostátní ustálená judikatura dala čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, když k osobám, které skutečně obdrží starobní důchod vyplácený zaměstnavatelem, přiřadí i osoby, které mají nárok na tento důchod. V tomto bodě měl za to, že „neumožňuje, aby bylo zvláštní odstupné v případě propuštění vyplaceno zaměstnanci, který má sice nárok na starobní důchod vyplácený jeho zaměstnavatelem, nicméně zamýšlí se jej dočasně vzdát s cílem pokračovat ve své

7 — Rozsudek Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600, bod 9).

8 — Tamtéž (bod 24).

9 — Tamtéž (bod 31).

10 — Tamtéž (bod 34).

11 — Tamtéž.

12 — Rozsudek Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600, bod 35).

13 — Tamtéž (bod 40).

profesní dráze, má za následek nadměrné dotčení legitimních zájmů zaměstnanců, kteří se nacházejí v takovéto situaci, a jde tudíž nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení cíle sociální politiky sledovaného tímto ustanovením“ [14]. Podle Soudního dvora rozdílné zacházení vyplývající z čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích tudíž nelze odůvodnit na základě čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78 [15].

33. Dánská vláda ve svém vyjádření uvádí, že rozsudek Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) se týkal vztahu mezi zaměstnancem a veřejným zaměstnavatelem, tedy vertikálního vztahu. Tato vláda z toho vyvozuje, že Soudní dvůr se tedy v tomto rozsudku nevyjádřil k otázce, zda z pohledu unijního práva může být čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích nadále uplatňován v čistě horizontálním vztahu mezi zaměstnancem a soukromým zaměstnavatelem, přestože se ve vztazích mezi zaměstnanci a veřejnými zaměstnavateli nepoužívá.

34. Domnívám se však, že z rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) lze obecně vyvodit, že čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, jak jej vykládají vnitrostátní soudy, je neslučitelný s článkem 2 a čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78. Přestože ve sporu, který stál u zrodu věci, na jejímž základě vznikl tento rozsudek, stál zaměstnanec proti veřejnému zaměstnavateli, vyplývá z toho, že tento vnitrostátní předpis nelze jednoduše použít na vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, ať už se tyto vztahy řídí veřejným, nebo soukromým právem. Opačné stanovisko by vedlo k omezení dosahu uvedeného rozsudku na jedinou kategorii právních vztahů, tedy na veřejné právo.

35. Výklad směrnice 2000/78, k němuž se přiklonil Soudní dvůr v rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), umožnil zdůraznit důvody, z nichž musí být čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích tak, jak je vykládán vnitrostátními soudy, považován za neslučitelný se směrnicí 2000/78. Tyto důvody přetrvávají bez ohledu na povahu dotčeného právního vztahu, ať se řídí právem veřejným, nebo právem soukromým.

36. Použití řešení, ke kterému v tomto rozsudku Soudní dvůr dospěl, přináší v rámci sporů mezi jednotlivci podle předkládajícího soudu určité těžkosti, které jsou příčinou této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

37. Podle předkládajícího soudu nepřináší použití tohoto řešení vypracovaného Soudním dvorem problémy v případě, že zaměstnavatel je veřejným subjektem. V takovém případě může být totiž konflikt mezi čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích a směrnicí 2000/78 podle něj vyřešen tím, že zaměstnanec se může dovolávat této směrnice a použít její ustanovení pouze, když se tato ustanovení jeví jako bezpodmínečná a dostatečně přesná, aby tak bylo možno v konkrétním případě vyloučit použití čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích.

38. Předkládající soud připomíná, že naopak ve vztazích mezi soukromými osobami není možné přiznat ustanovením směrnice přímý účinek. V této souvislosti předkládající soud uvádí, že případný konflikt mezi ustanovením vnitrostátního práva a směrnice může být v rámci možností vyřešen výkladem příslušného vnitrostátního předpisu v souladu s dotčenou směrnicí tak, aby byl zmenšen očividný rozpor mezi oběma předpisy. Předkládající soud však upřesňuje, že zásada konformního výkladu má určité meze a zejména nemůže sloužit za základ výkladu vnitrostátního práva *contra legem*.

14 — Tamtéž (bod 47).

15 — Tamtéž (bod 48).

39. Podle tohoto soudu by tedy v projednávané věci existovala taková mez tak, že by v souladu s judikaturou rozsudků Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709) a Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21) bylo vhodné použít zásadu zákazu diskriminace na základě věku k vyřešení sporu v původním řízení, v němž jsou ve sporu dvě soukromé osoby. Použití této zásady by tedy předkládajícímu soudu způsobilo problém vyvážení této zásady se zásadou právní jistoty a zásadou ochrany legitimního očekávání.

40. Úvahy, které rozvinul předkládající soud při formulaci svých otázek, odpovídají podle mne alespoň částečně nejnovějšímu vývoji judikatury Soudního dvora týkající se zásady zákazu diskriminace na základě věku v rámci sporů mezi jednotlivci. Použití obecné zásady práva s ohledem na to, že Soudní dvůr nadále odmítá přiznat směrnicím přímý horizontální účinek, je tedy v souladu s touto judikaturou. V tomto ohledu připomínám, že jelikož se jedná o spor mezi jednotlivci, Soudní dvůr se stále domnívá, že směrnice sama o sobě nemůže zakládat jednotlivci povinnosti, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat [16].

41. Vedle toho ovšem z judikatury Soudního dvora rovněž vyplývá, že směrnice nejsou v rámci sporů mezi jednotlivci zcela zbaveny účinku. Povinnost vnitrostátních soudů vykládat vnitrostátní právo v souladu s obsahem a cíli směrnic umožňuje, aby směrnice měly na tyto spory nepřímé účinky.

42. Pokud jde o úlohu vnitrostátního soudu v případě, že musí rozhodovat o sporu mezi jednotlivci, v němž se jeví, že příslušná vnitrostátní právní úprava je v rozporu s unijním právem, Soudní dvůr rozhodl, že „vnitrostátním soudům přísluší poskytovat právní ochranu, která pro jednotlivce vyplývá z ustanovení unijního práva, a zaručovat plný účinek těchto ustanovení“ [17]. Kromě toho, „povinnost členských států vyplývající ze směrnice dosáhnout jí stanoveného výsledku, jakož i jejich povinnost přijmout veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k zajištění plnění této povinnosti, jsou uloženy všem orgánům členských států, včetně soudních orgánů, v rozsahu jejich pravomocí“ [18].

43. Z toho plyne, že „vnitrostátní soudy jsou při použití vnitrostátního práva povinny vykládat vnitrostátní právo v co možná největším rozsahu ve světle znění a účelu dotčené směrnice, aby dosáhly výsledku jí zamýšleného i souladu s článkem 288 třetím pododstavcem SFEU. Tato povinnost konformního výkladu vnitrostátního práva je totiž inherentní systému Smlouvy o FEU v tom, že umožňuje, aby vnitrostátní soudy v rámci svých pravomocí zajistily plnou účinnost unijního práva, rozhodují-li o sporu, který jim byl předložen“ [19].

44. Uvedená povinnost konformního výkladu se týká všech pravidel vnitrostátního práva [20], včetně vnitrostátní judikatury [21].

45. Soudní dvůr rovněž upřesnil, že „umožňuje-li vnitrostátní právo za určitých okolností prostřednictvím jím uznávaných výkladových metod vyložit ustanovení vnitrostátního právního řádu takovým způsobem, aby bylo možno vyhnout se rozporu s jinou právní normou vnitrostátního práva nebo aby byl za tímto účelem omezen dosah tohoto ustanovení tím, že bude použito pouze v rozsahu, v němž je slučitelné s uvedenou právní normou, má soud povinnost použít tytéž metody za účelem dosažení výsledku sledovaného dotčenou směrnicí“ [22].

16 — Viz zejména rozsudek Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, bod 37 a citovaná judikatura). V tomto smyslu viz rovněž rozsudek Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, bod 36 a citovaná judikatura).

17 — Viz zejména rozsudek Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, bod 45 a citovaná judikatura).

18 — Tamtéž (bod 47 a citovaná judikatura).

19 — Viz zejména rozsudek Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, bod 24 a citovaná judikatura).

20 — Viz zejména rozsudek Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, bod 38 a citovaná judikatura).

21 — Rozsudek Centrosteel (C-456/98, EU:C:2000:402, bod 17).

22 — Viz zejména rozsudek Mono Car Styling (C-12/08, EU:C:2009:466, bod 63 a citovaná judikatura).

46. Požadavek konformního výkladu tedy vyžaduje, aby „vnitrostátní soudy učinily vše, co spadá do jejich pravomoci, s tím, že vezmou v úvahu celé vnitrostátní právo a použijí metody výkladu jím uznané, aby zajistily plnou účinnost dotčené směrnice a došly k výsledku, který by byl v souladu s cílem sledovaným touto směrnicí“ [23].

47. Zásada zákazu diskriminace na základě věku se stává referenční normou umožňující rozhodovat spory mezi jednotlivci bez použití vnitrostátního práva, které je v rozporu s unijním právem, pouze v případě, že vnitrostátní soud nemůže provést výklad vnitrostátního práva v souladu se směrnicí 2000/78. Tato zásada má tedy zmírňující úlohu v případě, že směrnice 2000/78 nemá přímý horizontální účinek, stejně jako v případě, že vnitrostátní soudy nemohou provést výklad svého vnitrostátního práva v souladu s touto směrnicí. Dále upozorňuji, že Soudní dvůr v nejnovější judikatuře jasně zdůraznil prioritní úlohu, kterou má v úmyslu přiznat povinnosti konformního výkladu [24].

48. Dříve než vnitrostátní soudy použijí zásadu zákazu diskriminace na základě věku jako nejzazší řešení konfliktu mezi unijním právem a vnitrostátním právem, musí tedy řádně ověřit, že jejich vnitrostátní právo nelze vykládat v souladu se směrnicí 2000/78.

49. V tomto ohledu Soudní dvůr upřesnil, že požadavek konformního výkladu vnitrostátního práva má určité meze. Povinnost vnitrostátního soudu vycházet z obsahu a účelu směrnice, pokud vykládá a používá příslušné normy vnitrostátního práva, „je omezena obecnými právními zásadami, zejména zásadou právní jistoty, a nemůže sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem*“ [25].

50. Jedině pokud Soudní dvůr na základě připomínek, které jsou mu předloženy, zaznamená, že vnitrostátní soudy jsou skutečně konfrontovány s touto mezí, provede v souladu s postupem, který převzal zrozsudku Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21), výklad obecné zásady práva, kterou by měla konkretizovat norma sekundárního práva. V případě rozporu mezi touto zásadou a vnitrostátním právem Soudní dvůr naznačí vnitrostátnímu soudu, že uvedené zásady se lze dovolávat v rámci sporu mezi jednotlivci pro účely vyloučení vnitrostátního předpisu, který je v rozporu s unijním právem.

51. V projednávané věci se předkládající soud domnívá, že nemůže provést výklad vnitrostátního práva, který by byl v souladu se směrnicí 2000/78, aniž by provedl výklad vnitrostátního práva *contra legem*.

52. Podle ustálené judikatury přísluší výklad vnitrostátního práva výhradně vnitrostátním soudům [26]. Jsou to ony, kdo jako poslední rozhodují, zda může být jejich vnitrostátní právo vykládáno v souladu s unijním právem.

53. Na základě toho se domnívám, že i když z vyjádření předloženého Soudnímu dvoru v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že jediným důvodem, který se staví proti výkladu vnitrostátního práva, jenž by byl v souladu s unijním právem, je existence ustálené vnitrostátní judikatury, která je v rozporu s unijním právem, Soudnímu dvoru přísluší, aby vnitrostátnímu soudu sdělil, zda může či nemůže zohlednit takový důvod. Jinými slovy, podle mne Soudní dvůr jedná plně v rámci své pravomoci, jestliže upřesní smysl, který je třeba dát hranici, jež omezuje povinnost konformního výkladu, již sám stanovil, tedy výkladu *contra legem*. Duch spolupráce mezi Soudním

23 — Viz zejména rozsudek Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, bod 27 a citovaná judikatura).

24 — Tamtéž (bod 23, v němž Soudní dvůr hned na začátku zdůraznil, že „otázka, zda vnitrostátní ustanovení musí v rozsahu, v němž je v rozporu s unijním právem, zůstat nepoužito, vyvstává pouze tehdy, není-li možný žádný konformní výklad tohoto ustanovení“). V tomto ohledu viz Simon, D.: „La panacée de l'interprétation conforme: injection homéopathique ou thérapie palliative?“, *De Rome à Lisbonne: les juridictions de l'Union européenne à la croisée des chemins – Mélanges en l'honneur de Paolo Mengozzi*, Bruylant, Bruxelles, s. 279. Podle tohoto autora „Soudní dvůr přiznává stále jasněji metodě konformního výkladu jakousi technickou přednost před ostatními dopady nadřazenosti.“ (s. 298).

25 — Viz zejména rozsudek Mono Car Styling (C-12/08, EU:C:2009:466, bod 61 a citovaná judikatura). V tomto smyslu viz rovněž rozsudek Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, bod 39 a citovaná judikatura).

26 — Viz zejména rozsudky Adeneler a další (C-212/04, EU:C:2006:443, bod 103) a Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, bod 34).

dvorem a vnitrostátními soudy, kterým je inspirován mechanismus předběžné otázky podle článku 267 SFEU a užitečný účinek tohoto postupu a účinné uplatnění unijního práva, tedy znamená, že Soudní dvůr naznačí předkládajícímu soudu, jakou cestou se má vydat, aby zabránil nesprávnému použití hranice povinnosti konformního výkladu, kterou představuje výklad vnitrostátního práva *contra legem*.

54. Proto vyzývám Soudní dvůr, aby pozorně přezkoumal důvody, na jejichž základě předkládající soud předpokládá, že nemůže provést výklad svého vnitrostátního práva, který by byl v souladu se směrnicí 2000/78.

55. V tomto ohledu připomínám, že tak, jak výslovně uvádí předkládající soud, z ustálené vnitrostátní judikatury, jejímž nejnovějším příkladem je rozsudek vydaný dne 17. ledna 2014, vyplývá[27], že čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích je vykládán v tom smyslu, že zaměstnanec nemá nárok na odstupné v případě propuštění, může-li si činit nárok na starobní důchod vyplácený zaměstnavatelem v rámci důchodového systému, jehož účastníkem se stal před dovršením 50 let věku, a to bez ohledu na to, že se rozhodl dočasně se vzdát výhody pobírání tohoto důchodu a pokračovat v profesní kariéře. Předkládající soud se domnívá, že za těchto okolností by výklad čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, který by mohl sladit toto ustanovení se směrnicí 2000/78 tak, jak je vykládána Soudním dvorem v jeho rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), byl *contra legem*.

56. Na základě tohoto předpokladu se předkládající soud poté při formulaci svých otázek soustředil na rozsah zásady zákazu diskriminace na základě věku ve sporech mezi soukromými osobami.

57. Je tedy vhodné prověřit, zda předpoklad, který předkládající soud bere takto v úvahu, je správný.

58. Pozůstalí právní nástupci Karstena Eigila Rasmussena uvádějí ve svém vyjádření především to, že na základě konformního výkladu je konkrétně možná koexistence čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích a zákazu diskriminace na základě věku, kterou stanoví směrnice 2000/78.

59. Pozůstalí právní nástupci Karstena Eigila Rasmussena v tomto ohledu uvádějí, že vnitrostátní judikatura vykládala čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích tak, že termín „bude pobírat“ („vil oppebære“) znamená „může pobírat“ („kan oppebære“). Tento výklad je založen na myšlence, že na pouhé náhodné vůli propuštěného zaměstnance nesmí záviset to, zda se podle jeho přání aktivuje jeho starobní důchod, a ztratí tedy nárok na odstupné v případě propuštění, nebo zda odloží svůj starobní důchod a zachová si tak nárok na odstupné v případě propuštění. Soudy tedy zohlednily vůli, kterou předpokládá vnitrostátní zákonodárce, tedy stanovení objektivního kritéria okamžiku, kdy zmizí nárok na odstupné v případě propuštění na základě nároku zaměstnance pobírat v okamžiku propuštění starobní důchod.

60. Pozůstalí právní nástupci Karstena Eigila Rasmussena popírají názor předkládajícího soudu, podle něhož by výklad čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, který by mohl sladit toto ustanovení se směrnicí 2000/78 tak, jak je vykládána Soudním dvorem v rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), byl *contra legem*, neboť podle nich by k tomuto konformnímu výkladu došlo pouze v rámci podmínek uvedeného ustanovení.

61. Pozůstalí právní nástupci Karstena Eigila Rasmussena poukazují v tomto ohledu na závěry generální advokátky Kokott ve věci Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:248). V bodě 84 stanoviska generální advokátka Kokott připomněla pravidlo, podle něhož výklad vnitrostátního práva přísluší výhradně vnitrostátnímu soudu, a uvedla, že „výklad v souladu se směrnicí [2000/78 se jí jeví] jako zcela možný“. Na podporu svého stanoviska uvedla, že „dosavadní přísné

27 — Viz poznámka pod čarou 6 tohoto stanoviska.

uplatňování výjimky v čl. 2a odst. 3 [zákona o zaměstnancích] spočívá pouze na výkladu provedeném dánským soudem. Její doslovné znění […] by mohlo být chápáno i v tom smyslu, že se týká pouze osob, které svůj starobní důchod *budou skutečně pobírat*, ač tím nemusí být míněny též osoby, které pouze *mohou pobírat* starobní důchod“.

62. Ve stejném smyslu Evropská komise ve svém vyjádření zdůrazňuje, přestože toto řešení nijak hluboce nezkoumá, že výklad, který nevyužívá vnitrostátní judikaturu, nevychází nutně ze znění čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, neboť, jak se zdá, termín „bude pobírat“ může být stejně dobře vykládán v tom smyslu, že zaměstnanec ztrácí nárok na odstupné v případě propuštění pouze v případě, že skutečně využije práva pobírat starobní důchod.

63. Nakonec upozorňuji, že dánská vláda sama se ve vyjádření, které předložila v rámci věci, na jejímž základě byl vydán rozsudek Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), jak se zdá, nedomnívá, že by výklad čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, který by byl v souladu se směrnicí 2000/78, nebyl možný. Uvedla totiž, že i když Soudní dvůr nepřihlížel ke stanovisku, které tenkrát hájila, tedy ke slučitelnosti mezi jejím vnitrostátním právem a touto směrnicí, „vnitrostátní soud by měl ověřit, zda v rámci výkladu čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, který je v souladu se směrnicí [2000/78], může dospět k výsledku, který by byl ještě v rámci [této] směrnice, aniž by bylo nutné, aby prohlásil, že [toto ustanovení] nelze použít na vztahy mezi veřejnými zaměstnavateli a jejich zaměstnanci“ [28].

64. Tento návrh se mi zdá zvláště vhodný, neboť technika konformního výkladu umožňuje jak v souvislosti s věcí, na jejímž základě byl vydán rozsudek Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), tak v souvislosti s projednávanou věcí, omezit rozsah čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích na to, co výslovně vyplývá ze znění tohoto ustanovení. Řešení, které spočívá v úplném vyloučení použití uvedeného ustanovení, by naopak nebylo vhodné, neboť v tomto rozsudku Soudní dvůr pouze poukázal na neslučitelnost výkladu čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, k němuž přihlížely vnitrostátní soudy, se směrnicí 2000/78.

65. Ve skutečnosti, jak jsme viděli, z rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) nevyplývá, že samotné znění čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích je neslučitelné se směrnicí 2000/78. V tomto rozsudku naopak Soudní dvůr připouští, že toto ustanovení, je-li vnímáno v úzkém slova smyslu, může být odůvodněno cílem ochrany zaměstnanosti. Podle judikatury se jedná o rozšíření tohoto pravidla na zaměstnance, kteří mohou pobírat starobní důchod, aniž by bylo ověřeno, že tak činí, přičemž Soudní dvůr se domnívá, že toto rozšíření je v rozporu se směrnicí 2000/78. Tyto úvahy Soudního dvora skrytě zpochybňují vnitrostátní předpis tak, jak jej vykládají vnitrostátní soudy: proč připravovat zaměstnance, kteří se rozhodnou dočasně nepobírat starobní důchod a pokračovat ve své profesní kariéře, o opatření, které je určeno právě k tomu, aby jim pomohlo nalézt zaměstnání?

66. V této souvislosti představuje použití výkladu vnitrostátního práva, který je v souladu se směrnicí 2000/78, předkládajícím soudem nejvhodnější nástroj k vyřešení konfliktu mezi tímto právem a unijním právem, neboť umožňuje neutralizovat smysl, který vnitrostátní judikatura dává čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, který je v rozporu s touto směrnicí, a dát mu smysl, který nejen odpovídá jeho znění, ale je rovněž v souladu s uvedenou směrnicí.

67. V tomto ohledu je vhodné vymezit, co se vztahuje na situaci, v níž je konformní výklad nemožný, tedy přesněji řečeno, co to znamená výklad *contra legem*.

28 — Bod 42.

68. Latinský výraz „*contra legem*“ znamená doslova „proti zákonu“. Výklad *contra legem* musí být podle mne chápán jako výklad, který jde proti samotnému znění předmětného vnitrostátního předpisu. Jinými slovy, vnitrostátní soud je konfrontován s překážkou výkladu *contra legem*, jestliže se zdá, že jasné a jednoznačné znění vnitrostátního předpisu je neslučitelné se zněním směrnice. Soudní dvůr tedy připustil, že výklad *contra legem* představuje mezní hranici povinnosti konformního výkladu, neboť nemůže vyžadovat po vnitrostátních soudech, aby sloužily jako vykladač až do té míry, že by nahradily normativní orgán.

69. Jak jsme již viděli, předkládající soud v takové situaci v žádném případě není. Jeho výklad čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, který je v souladu se směrnicí 2000/78, po něm totiž nikterak nevyžaduje, aby tento vnitrostátní předpis přepracoval. Předkládající soud by tedy nijak nezasahoval do pravomoci vnitrostátního zákonodárce.

70. Použití konformního výkladu předkládajícím soudem bude pouze znamenat, že tento soud bude muset změnit svou judikaturu, aby výklad, který použil Soudní dvůr v rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) pro směrnici 2000/78, byl plně uplatňován ve vnitrostátním právním řádu nikoli pouze pro vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci ve veřejnoprávní oblasti, ale i mezi zaměstnavateli a zaměstnanci v oblasti soukromého práva.

71. Soudní dvůr tím, že uloží vnitrostátnímu soudu, aby změnil svou judikaturu, nebude tento soud nutit, aby překročil své pravomoci. Připomene uvedenému soudu zásadní úlohu, kterou má, totiž „poskytovat právní ochranu, která pro jednotlivce vyplývá z ustanovení unijního práva, a zaručovat plný účinek těchto ustanovení“ [29]. Soudní dvůr rovněž připomene, že „povinnost členských států vyplývající ze směrnice dosáhnout jí sledovaného výsledku, jakož i jejich povinnost přijmout veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k zajištění splnění této povinnosti, jsou uloženy všem orgánům členských států, včetně soudních orgánů, v rozsahu jejich pravomocí“ [30].

72. Překážka judikatury není srovnatelná s překážkou, jež spočívá v existenci vnitrostátního právního předpisu, jehož podmínky nejsou slučitelné s předpisem unijního práva. V této posledně jmenované situaci totiž vnitrostátní soud nemůže odstranit překážku, aniž by nahradil normativní orgán a přepracoval předmětný předpis.

73. Dodávám, že pokud bychom připustili, že existence ustálené vnitrostátní judikatury, která je v rozporu s unijním právem, by mohla představovat překážku, jež by bránila vnitrostátnímu soudu vykládat vnitrostátní předpis v souladu s unijním právem, do značné míry by to snížilo možnost této techniky řešit konflikty mezi unijním právem a vnitrostátními právními řády.

74. Dále mám za to, že v takové situaci, jaká nastala ve věci v původním řízení, nebrání zásada právní jistoty ani zásada ochrany legitimního očekávání tomu, aby předkládající soud použil výklad čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích, který je v souladu se směrnicí 2000/78.

75. Přesněji řečeno okolnost, že v důsledku takového výkladu vnitrostátního práva předkládajícím soudem bude mít zaměstnavatel povinnost vyplatit odstupné v případě propuštění na počátku sporu v původním řízení, na mé analýze nic nemění.

76. Z judikatury Soudního dvora jednoznačně vyplývá, že „povinnost vnitrostátního soudu přihlížet k obsahu směrnice, pokud vykládá relevantní pravidla vnitrostátního práva, je omezena, jestliže tento výklad vede k tomu, že jednotlivci určuje povinnost stanovenou směrnicí, jež nebyla provedena do vnitrostátního právního řádu, a ještě spíše v případě, že tento výklad vede ke stanovení nebo ke zpřísnění trestní odpovědnosti osob, které jednají v rozporu s těmito ustanoveními, na základě

29 — Viz zejména rozsudek Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, bod 45 a citovaná judikatura).

30 — Tamtéž (bod 47 a citovaná judikatura).

směrnice a při neexistenci právního předpisu přijatého k jejímu provedení“ [31]. Tato judikatura se však týká především mezí povinnosti konformního výkladu v trestněprávní oblasti [32] a podle mne nesmí být chápána tak, že zakazuje výklad vnitrostátního práva v souladu se směrnicí, který by vedl k tomu, že by zaměstnavateli ukládal povinnost platit odstupné v případě propuštění tak, jako ve věci v původním řízení.

77. Má-li být formulace, podle níž má povinnost vnitrostátního soudu poukázat při výkladu příslušných pravidel vnitrostátního práva na obsah směrnice své meze, jestliže tento výklad vede k tomu, že jednotlivci určuje povinnost stanovenou směrnicí, jež nebyla provedena do vnitrostátního právního řádu, chápána v přísném slova smyslu, dramaticky by omezovala zásadu výkladu vnitrostátního práva v souladu s unijními směrnicemi [33]. Nemyslím si tedy, že toto omezení povinnosti konformního výkladu by mohlo být uplatňováno mimo kontext trestního řízení, tedy kontext, který stál ostatně u zrodu tohoto prohlášení Soudního dvora [34].

78. Ostatně v takové situaci, jako ve věci v původním řízení, by povinnost zaměstnavatele vyplatit odstupné v případě propuštění nevyplývala přímo ze směrnice 2000/78, ale ze samotného vnitrostátního práva, které by díky konformnímu výkladu mělo opět nabýt rozsahu odpovídajícího jeho znění. Jinak řečeno, v tomto případě se nejedná o situaci, v níž by konformní výklad vedl k tomu, že by jednotlivci byla uložena povinnost stanovená směrnicí bez podpory, kterou by tvořilo existující vnitrostátní právo. Zaměstnavateli stanoví povinnost vyplatit odstupné v případě propuštění vnitrostátní předpis, jenž je zbaven významu, který je v rozporu s unijním právem.

79. Nakonec je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury „výklad pravidla unijního práva, který Soudní dvůr podává při výkonu své pravomoci, kterou mu přiznává článek 267 SFEU, v případě potřeby objasňuje a upřesňuje význam a dosah tohoto pravidla tak, jak musí být nebo jak mělo být chápáno a používáno od okamžiku, kdy vstoupilo v platnost. Jinými slovy, rozsudek vydaný v řízení o předběžné otázce není konstitutivní, ale čistě deklaratorní, s tím důsledkem, že jeho účinky sahají v zásadě k datu, kdy vykládané pravidlo vstoupilo v platnost“ [35]. Podle Soudního dvora „[z] toho vyplývá, že takto vyložené ustanovení může a musí být soudem použito i na právní vztahy vzniklé a založené před rozsudkem, jímž je rozhodnuto o žádosti o výklad, pokud jsou splněny ostatní podmínky pro předložení sporu týkajícího se použití uvedeného ustanovení příslušným soudům“ [36].

80. Ostatně Soudní dvůr vícekrát rozhodl, že „Soudní dvůr může pouze výjimečně za použití obecné zásady právní jistoty, která je vlastní unijnímu právnímu řádu, omezit možnost dotčených osob dovolávat se ustanovení, které vyložil, s cílem zpochybnit právní vztahy založené v dobré víře“ [37]. Mimoto „takovéto omezení lze podle ustálené judikatury Soudního dvora připustit pouze v samotném rozsudku, kterým se rozhoduje o požadovaném výkladu“ [38]. Podle Soudního dvora je totiž „nutná existence jediného okamžiku určení časových účinků požadovaného výkladu ustanovení unijního práva učiněného Soudním dvorem. V tomto ohledu zásada, že omezení lze připustit pouze v samotném rozsudku, kterým se rozhoduje o požadovaném výkladu, zaručuje rovné zacházení s členskými státy a ostatními procesními subjekty ve vztahu k tomuto právu, a splňuje tak rovněž požadavky, jež vyplývají ze zásady právní jistoty“ [39].

31 — Viz zejména rozsudek Arcaro (C-168/95, EU:C:1996:363, bod 42 a citovaná judikatura).

32 — Viz zejména rozsudek Caronna (C-7/11, EU:C:2012:396, body 51 a 52 a citovaná judikatura).

33 — Viz stanovisko generálního advokáta F. G. Jacobse ve věci Centrosteel (C-456/98, EU:C:2000:137, bod 34).

34 — Tamtéž. K tomuto bodu viz zejména Lenaerts, K., a Corthaut, T.: „Of birds and hedges: the role of primacy in invoking norms of EU law“, *European Law Review*, 2006, svazek 31, č. 3, s. 287, zejména s. 295 a 296, stejně jako komentář k rozsudku Pfeiffer a další (C-397/01 až C-403/01, EU:C:2004:584) v Prechal, S., *Common Market Law Review*, 2005, svazek 42, s. 1445, zejména bod 6.4.

35 — Viz zejména rozsudek Pohl (C-429/12, EU:C:2014:12, bod 30 a citovaná judikatura).

36 — Viz zejména rozsudek Meilicke a další (C-292/04, EU:C:2007:132, bod 34 a citovaná judikatura).

37 — Tamtéž (bod 35 a citovaná judikatura).

38 — Tamtéž (bod 36 a citovaná judikatura).

39 — Tamtéž (bod 37).

81. Je tedy třeba konstatovat, že Soudní dvůr v rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) časově neomezil účinky výkladu směrnice 2000/78, k němuž přihlédl, ve vztahu k čl. 2a odst. 3 zákona o zaměstnancích. V rámci této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nebyl Soudní dvůr požádán, aby se opětovně vyjádřil ke slučitelnosti tohoto ustanovení s uvedenou směrnicí, ale byl pouze vyzván, aby upřesnil, jak má být neslučitelnost mezi unijním právem a vnitrostátním právem vyřešena v rámci sporu mezi jednotlivci. Soudní dvůr tedy nebude moci v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce časově omezit účinky rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), i kdyby byl vyzván, aby tak učinil, což není tento případ.

82. Pokud by předkládající soud byl za okolností tohoto případu oprávněn omezit svou povinnost konformního výkladu na základě zásady právní jistoty, vedlo by to k časovému omezení rozsudku Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), a to tím spíše, že Soudní dvůr se nedomníval, že tato zásada odůvodňuje takové omezení. Stejně tak lze z výše uvedené judikatury týkající se časového účinku rozsudků vydaných v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyvodit, že přísluší pouze Soudnímu dvoru, aby rozhodoval o časovém omezení výkladu, který poskytuje [40].

83. Z předchozích úvah vyplývá, že předkládajícímu soudu, kterému byl předložen spor mezi jednotlivci, jenž spadá do oblasti působnosti směrnice 2000/78, při uplatňování ustanovení jeho vnitrostátního práva přísluší vykládat je takovým způsobem, aby je bylo možno uplatňovat v souladu se zněním a cílem této směrnice. Existence ustálené vnitrostátní judikatury, která je v rozporu se směrnicí 2000/78, nepředstavuje překážku při provádění této povinnosti konformního výkladu předkládajícím soudem. Za takových okolností, jako jsou i ty ve věci v původním řízení, kromě toho provádění této povinnosti nebrání ani zásada právní jistoty, ani zásada ochrany legitimního očekávání.

IV – **Závěry**

84. S přihlédnutím k výše uvedeným úvahám navrhuji odpovědět na otázky položené Højesteret (Nejvyšším soudem) následujícím způsobem:

Předkládajícímu soudu, kterému byl předložen spor mezi jednotlivci, jenž spadá do oblasti působnosti směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, při uplatňování ustanovení jeho vnitrostátního práva přísluší vykládat je takovým způsobem, aby je bylo možno uplatňovat v souladu se zněním a cílem této směrnice. Existence ustálené vnitrostátní judikatury, která je v rozporu se směrnicí 2000/78, nepředstavuje překážku při provádění této povinnosti konformního výkladu předkládajícím soudem. Za takových okolností, jako jsou ty ve věci v původním řízení, kromě toho provádění této povinnosti nebrání ani zásada právní jistoty, ani zásada ochrany legitimního očekávání.

40 — Viz rozsudek Barra a další (309/85, EU:C:1988:42, bod 13).